

2020 / Vol:6, Issue:27 / pp.789-800

REVIEW ARTICLE

Arrival Date : 26.04.2020

Published Date : 12.06.2020

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.328>

Reference : Bolat, B.; Yüksel, Y.; Gürkan, O. & Yıldırım, M. (2020). "Dünyada Ve Türkiye'de Futbolcu Transferi: 2017-2018 Sezonu Bir Ağ Analizi", Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences, 6(27):789-800.

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE FUTBOLCU TRANSFERİ: 2017-2018 SEZONU BİR AĞ ANALİZİ

Footballer Transfer in Turkey and the World: A Network Analysis 2017-2018 Season

Bayram POLAT

Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara/Türkiye

Arş. Gör. Yılmaz YÜKSEL

Erzurum Teknik Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Erzurum/Türkiye

Arş. Gör. Oğuz GÜRKAN

Yozgat Bozok Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Yozgat/Türkiye

Doç.Dr. Mehmet YILDIRIM

Yozgat Bozok Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Yozgat/Türkiye

ÖZET

Futbol şüphesiz en evrensel en sansasyonel ve en popüler spor branşı konumundadır. Bu özellikler futbolun kendi iç dinamiklerini ortaya koymuş sosyal ve finansal yönden kitlesel bir çığır açmıştır. Futbolun sosyolojik etkilerinin bir sonucu olan finansal gelişim günümüzde futbol endüstrisinin en önemli ve en büyük halkası niteliğindedir. Popülarite ve küresel zirve ekonomi, futbol takımlarını gün geçtikçe transfere ve yenilenmeye mecbur bırakmış durumdadır. Bu çalışmada CIES Futbol Gözlem evi Aylık Raporları ve 2018 yılı FIFA Küresel Transfer Piyasası Raporu baz alınarak Türkiye ve Dünya'da transfer yaklaşımları, etnik kimliklerin transferdeki konumları, takım görünimleri ve transfer ekonomisi incelenmiştir. Bu doğrultuda Örneklem grubu oluşturan 2.120 kulüpte oyuncuların ortalama 5,7'sinin etnik kimlik olarak yabancı oyuncu statüsünde olduğu tespit edilmiştir. Bu yabancı oyuncuların en çok temsil edildiği kimliği ise Brezilyalı oyuncular oluşturmaktadır. Toplamda 1202 Brezilyalı oyuncu futbol hayatlarını başka ülkelerde sürdürmektedirler. Ayrıca yıllara göre transfer yüzdesinde bir artış olduğu ve bu artışın 2017 yılında %44,8 olduğu tespit edilmiştir. 2017 yılında en çok yeni transfer yapan ülke ise %57,6 ile Portekiz olmuştur. Transferdeki bu artış hiç şüphesiz altyapı oyuncularının takımlardaki şans bulma oranlarını da olumsuz yönde etkilemiştir. Yıllara Göre Alt yapıda yetişen oyuncuların kendi takımlarında şans bulma oranları 2017 yılında %18,5'e gerilemiştir. Gerilemenin en fazla olduğu ülke ise %6,8 ile Türkiye'dir. Ayrıca yabancı oyuncu artışının en fazla olduğu ülke de % 65,6 ile Türkiye'dir. Bu transferlere yapılan harcamalar ise yıllara göre artış göstermiş ve 2017 yılında tüm dünyada transfere 6.37 milyar dolar harcama yapılmıştır. En fazla transfer harcamasını ise 5.591,4 milyar dolar ile UEFA 'ya bağlı ülkeler yapmakla beraber bu ülkeler arasında ilk sırada 1.643,6 milyar dolar ile İngiltere yer almıştır. Transferden en çok karı elde eden ülke ise 860,8 milyon dolar ile İspanya'dır. Sonuç olarak futbol ekonomisinin hızla büyüyerek devam edeceği, harcama boyutlarındaki büyük oransal artışlar ile, futbol kulüplerinde ekonomik sıkıntıların yaşanabileceği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Futbol, Transfer, Futbol Endüstrisi

ABSTRACT

Football is undoubtedly the most universal, most sensational and most popular sports branch. These features have opened up a massive break through in the social and financial direction of football, which has revealed its own inner dynamism. Financial development, which is a result of the sociological effects of football, is now considered to be the most important and largest of the football industry. Its popularity and global peak economy have forced football teams to transfer and renew themselves day by day. In this study, the CIES Football Observatory Monthly Report and the 2018 FIFA Global Transfer Market Report based on Turkey and transfer approaches in the world, located in the transfer of ethnic identity, the team views transfer and economy were examined. In this direction, 2.120 clubs forming the sample group have found that on average 5.7 of the players are in foreign player status as ethnic identity. The most representative of these foreign players are the Brazilian players. Turkey is the country where most of the 65.6% increase in foreign players. Expenditures made by the transfers have increased over the years, and by 2017, 6.37 billion dollars have been spent all over the world. The highest transfer expenditure was \$ 5,861.4 billion, followed by UEFA-affiliated countries, with Britain at \$ 1,643.6 billion in the first place among these countries. The country with the most profit from the transfer is Spain with \$ 860.8 million. As a result of the examinations, the developmental stage of the football finance economy will continue to grow rapidly.

and the large proportional increases in the expenditure dimensions have led to the conclusion that the infrastructure training and the loss of the player production vision could lead to the loss of the economic turbulence in the football clubs.

Keywords: Football, Transfer, Football industry

1. GİRİŞ

Futbol, artık sadece bir oyun olmaktan öte gelişim gösteren, geniş kitlelere hitap eden ve küresel arenada büyük bir güç haline dönüşmüş sosyal bir olgu konumuna gelmiştir. Boniface (2007)'e göre futbol, küreselleşmenin son evresidir. Futbol imparatorluğu tartışmasız en evrensel imparatorluktur. Otoritesi çok daha eksiksiz ve sağlamdır, çünkü barışçıldır."Ayrıca Kitlesele bir güç ve takımsal bağlılık anlayışı futbolun küresel anlamda zirvedeki yerini pekiştirir niteliktedir. Bu durum futbolun farklı bir boyuta geçerek kendi ekonomik değerlerini oluşturmasını sağlamıştır. Ekonomik güç ve değerler endüstriyel niteliklere hızla adapte olarak futbol endüstrisini meydana getirmiştir. Futbol endüstrisi, futbol oyununun üretim faktörleri kullanılarak nihai ürün ve hizmet meydana getirmesi ve bu çıktılarının tüketicilere pazarlanması şeklinde tanımlanmaktadır (Aydemir,2012). Arz edilen ürünün tüketiciyi cezbetmesi ve tüketicinin bu ürüne büyük rağbeti hiç şüphesiz futbol endüstrisinin temel istendik beklentisidir. Bununla beraber endüstrinin işleyen diğer mekanizmaları ise reklam ve sponsorluk anlaşmaları, yayın gelirleri, ürün satışları, başarı primleri ve yüksek transfer ücretleridir. Rekabet, başarı beklentisindeki sabırsızlık, küresel güç olma arzusu, siyasi ve toplumsal oluşumlar, para piyasası, müşteri ve seyirci kitlesine ulaşma arzusu, hiç şüphesiz futbol takımlarının transfer mecburiyetlerini doğurmaktadır. Farklı renklerin farklı kültür ve inançların en önemlisi de farklı amaç ve planların oluşturduğu takımlar transfer piyasasındaki aktiviteleri gözler önüne sermektedir. Gün geçtikçe, transfer hareketliliği yıllara göre anlamlı derecede artış göstermektedir. Bu transfer artışı ekonomik büyümeyi destekler niteliktedir. Futbol endüstrisi günden güne yeni rekorlara ulaşmakta para piyasasının nabzını tutar bir hal almaktadır. Transferdeki bu cömert davranış altyapı kökenli oyuncuların sayılarını azalmakta, takımların oyuncu yetiştirme prensipleri gün geçtikçe önemini kaybetmektedir.

Bu çalışmanın amacı; ülke bazlı yapılan transferleri farklı yönleriyle ele almak, yapılan transfer sayıları, yıllara göre transfer sayısındaki ve oranındaki değişimler, ülkelerin transfer gelir ve gider durumları, altyapı kökenli oyuncuların varlığı gibi durumları ortaya koymaktır.

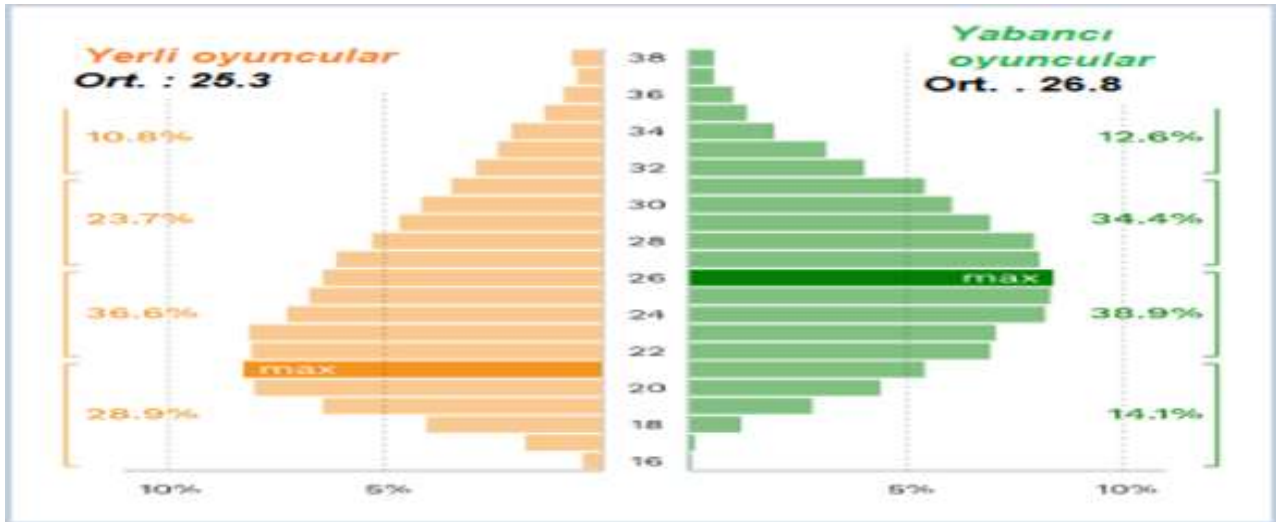
2. BULGULAR

2.1. Takımlar ve Kadro Yapıları

	Kulümler	Ligler	Kulüpler	Oyuncu Sayısı	Oyuncu Ort.	Oyuncu Yüzdesi
AFC	18	20	274	1,164	4.2	16.9%
CAF	3	4	64	236	3.7	12.8%
CONCACAF	11	13	182	1,072	5.9	22.2%
CONMEBOL	9	13	217	686	3.2	11.8%
OFC	1	1	10	76	7.6	27.9%
UEFA	51	86	1,373	6,808	6.4	24.3%
Total	93	137	2,120	12,051	5.7	21.6%

Şekil 1. Değerlendirmeye katılan uluslararası federasyonlar ligler kulüpler ve yabancı oyuncu sayıları (1 Ekim 2017) (http 2).

CIES Futbol Gözlemevi Aylık Raporunun 25. baskısı, dünya çapında uluslararası 93 federasyon ve 137 ligde mücadele eden yabancı oyuncuları analiz etmiştir. Örneklem grubu oluşturan 2.120 kulüpte toplam 12.051 yabancı futbolcu kaydedilmiştir. Takım yabancı oyuncuları baz alındığında ortalama olarak, bir takımda 5.7 yabancı oyuncunun olduğu gözlemlenmiştir. Bu sayı bir takımdaki toplam oyuncuların % 21,6 'sını oluşturmaktadır.

Şekil 2. Kadrodaki oyuncuların yaş ortalamaları (http 2)

1 Mayıs 2017 tarihi baz alınarak yapılan çalışmada; değerlendirmeye katılan yerli oyuncuların yaş ortalaması 25.3, yabancı oyuncuların yaş ortalamaları ise 26.8'dir. Yurtdışında futbol hayatlarını devam ettiren ve yabancı statüsünde yer alan oyuncuların en çok temsil edilen yaş grubu, 26 yaş grubudur. Yerli oyuncular için ise bu durum 21 yaş grubudur. Yerli oyuncuların erken yaşta takımlarda yer aldıkları ileriki yaşlarla beraber yerlerini yabancı transferlere kaptırdıkları gözlemlenmiştir.

	Oyuncu sayısı	UEFA Ülkelerindeki oyuncu yüzdeleri		Oyuncu sayısı	UEFA Ülkelerindeki oyuncu yüzdeleri
1. Brazil	1,202	65%	26. Russia	136	96%
2. France	781	86%	27. Switzerland	131	90%
3. Argentina	753	37%	28. Japan	130	48%
4. Serbia	460	91%	USA	130	61%
5. England	451	79%	30. Paraguay	123	15%
6. Spain	362	78%	31. Romania	120	92%
7. Germany	335	89%	32. Austria	114	96%
8. Croatia	323	92%	33. Scotland	105	90%
9. Nigeria	292	84%	34. Greece	103	96%
10. Uruguay	288	26%	35. South Korea	100	31%
11. Colombia	284	26%	36. Australia	97	63%
12. Portugal	240	92%	37. Montenegro	95	89%
13. Ghana	236	76%	38. Czech Republic	94	98%
14. The Netherlands	232	86%	39. Norway	91	90%
15. Belgium	216	96%	40. Slovenia	89	97%
16. Ukraine	192	97%	41. Poland	84	98%
17. Senegal	176	83%	42. Chile	80	35%
18. Slovakia	176	96%	43. Georgia	75	95%
19. Cameroon	174	74%	44. Mexico	66	29%
20. Sweden	167	90%	Canada	66	52%
21. Ivory Coast	163	79%	46. Venezuela	63	51%
22. Bosnia Herzegovina	158	98%	Bulgaria	63	95%
23. Italy	150	88%	Mali	63	79%
24. Denmark	146	91%	49. Finland	62	95%
25. Ireland	140	87%	50. Northern Ireland	60	90%

Şekil 3. Uluslar ve UEFA'ya bağlı ülkelerdeki oyuncu sayıları (1 Mayıs 2017) (http 3)

UEFA ya bağlı olan federasyon takımlarında en fazla oyuncu bulunduran ilk 50 ulus sıralaması yapıldığında; Brezilya mutlak anlamda en fazla temsil edilen ülke (1,202 oyuncu), olarak ilk sırada yer almaktadır. Brezilya'yı Fransa (781) ve Arjantin (753) izlemektedir. Bu üç ulustan gelen oyuncular, toplam yurt dışında futbol hayatlarını devam ettiren oyuncuların % 22,7'sini oluşturmaktadır. Bu yüzde on ihracatçı ulus hesaba katıldığında % 43,5'e yükselmektedir. Bosna Hersek, Çek Cumhuriyeti ve Polonya ise ihraç ettikleri oyuncuların % 98 ini UEFA ya bağlı federasyon kulüplerine yapmıştır. Türkiye ise oyuncu ihracatının gösterildiği bu şekilde ilk 50 sırada kendisine yer bulamamıştır. Brezilya'nın futboldaki hegemonyası hatırı sayılır ölçüde birçok ülkede adından söz ettirmektedir. Aşağıda Şekil 4'de Brezilyalı oyuncuların tercih ettikleri ülkeleri göstermektedir.

	Oyuncu Sayısı	Ort. Yaş
Portugal	219	25,2
Japan	71	27,4
Italy	67	27,0
Turkey	44	29,0
France	42	26,3
Thailand	36	29,7
Spain	35	25,6
USA	32	28,0
South Korea	32	27,5
Malta	31	27,4
Total	1210	27,3

Şekil 4. Brezilyalı oyuncuların farklı ülke federasyonlardaki oyuncu sayıları (1Ekim 2017) (http 3)

Şekil 4 incelendiğinde; Brezilyalı oyuncuların en çok tercih ettikleri yer 219 oyuncu ile Portekiz olmuştur. Bu sayı yurt dışında oynayan tüm Brezilyalıların% 18,1'ini oluşturmaktadır. Ayrıca yurt dışında ülkesini temsil eden Brezilyalı oyuncu yaş ortalaması 27,3 iken bu sayı Portekiz için 25,2 olarak görülmektedir. Ülkemizde ise 44 Brezilyalı oyuncu yer almakla birlikte yaş ortalamalarının 29,0 olduğu görülmektedir. Ülkemiz Taylan'dan sonra en yaşlı Brezilyalı oyuncuların bulunduğu 2 ülke konumundadır. Diğer ülkelere göre ilk sırada Portekiz'in tercih edilme sebebi olarak sosyal benzerlik kullanılan dil benzerliği ve Portekiz'in Brezilyalı genç oyuncuları keşfederek bu oyuncuların satışından elde edeceği kar düşüncesinin baskınlık gösterdiği tahmin edilmektedir. CIES Futbol Gözlemevi'nin Çalışmasında ele alınan 93 ülke federasyonun 82'sinde Brezilyalı oyuncular kendilerine yer bulmuşlardır. Bu durum Brezilyanın endüstriyel futbol ekonomisinde büyük bir yer aldığının göstergesidir. Küresel futbol pazarının "futbol işçileri" olarak Brezilyalı oyuncular açık ara önde olduklarını göstermişlerdir. Sıralamada 2.sırayı alarak adından söz ettiren Fransız oyuncuların ülkelere göre dağılımları ise aşağıda gösterilmektedir.

	Oyuncu Sayısı	Ort. Yaş
England	92	26,3
Belgium	76	26,5
Luxembourg	69	27,4
Turkey	56	28,7
Italy	47	24,7
Spain	42	25,3
Germany	35	24,5
Greece	26	26,9
USA	26	29,1
Cyprus	23	27,3
Total	732	25,8

Şekil 5. Fransız oyuncuların farklı ülke federasyonlardaki oyuncu sayıları (1Ekim 2017) (http 4)

Fransız oyuncuların en çok tercih ettikleri ülke olarak 92 oyuncu ile İngiltere ilk sırada yer almaktadır. Bu sayı tüm Fransız gurbetçi oyuncuları düşünüldüğünde %12,5'i oluşturmaktadır. Şekilde Türkiye 56 oyuncu ile Fransızların en çok tercih ettiği 4 ülke olarak yerini almıştır. Ülkemiz Amerika Birleşik Devletlerinden sonra 28,7 yaş ortalaması ile en yaşlı Fransız oyuncuların bulunduğu 2. Ülke konumundadır. Ayrıca Fransız oyuncular çalışmaya katılan 93 ülke federasyonun 60'ında futbol hayatlarını sürdürmektedirler.

2.2. Türkiye'de ve Dünyada Transfer

Şekil 6. FIFA 2018 yılı Küresel Transfer Piyasası Raporuna göre; 2017 yılı Dünya genelinde transfer yapan Konfederasyonlara bağlı Kulüp sayıları (http 4).

2018 yılında Dünya çapında 3.831 kulüp transfer gerçekleştirirken en fazla transfer yapan konfederasyon 1.815 kulüp ile UEFA olmuştur. Hiç şüphesiz bu durumun oluşmasında Küresel futbolun vitrini olan Avrupa futbolu en etkin rolü oynamaktadır. Aşağıda şekil 7’de transfer yapan kulüplerin Dünya çapında yeni oyuncu transferinde yıllara göre ne denli etkin olduklarını gösterir niteliktedir.

Şekil 7. Yıllara göre yeni oyuncu transfer grafiği (1 Ekim 2017) (http 5).

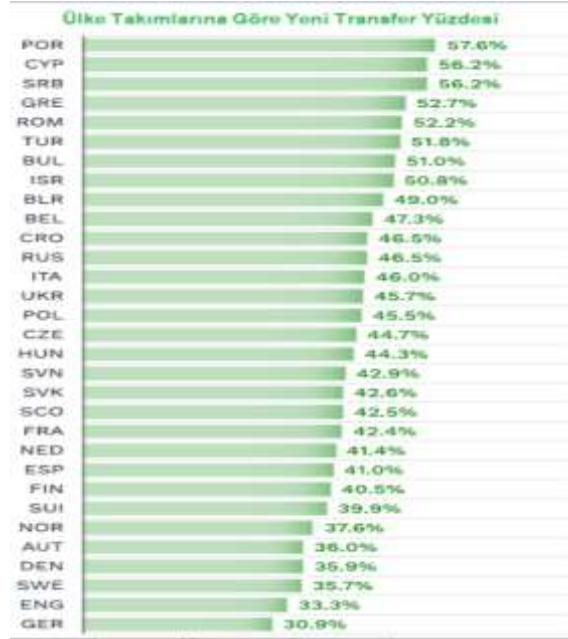
Altyapıdan profesyonelliğe ilk geçiş imzasının baz alınmadığı çalışmada kulüplerin yıllara göre oyuncu transferleri 2012 sezonu dışında sürekli bir artış göstermiştir. 2009 yılında bir önceki yıla göre durum %36.7 iken 2017 yılına gelindiğinde bu oran %44.8’e yükselmiştir. Bu durum futbol pazarının giderek büyüdüğünün ve küreselleştiğinin bir göstergesidir.

Takımların rekabetçi ortamda altyapıdan oyuncu yetiştirmektense çok daha hızlı bir şekilde oyuncu transferine yöneldiği düşünülmektedir. Ulusal sınırların aşıldığı, etkileşimin ve iletişimin inanılmaz bir hızla artış gösterdiği günümüz dünyasında takımlar; din, dil, ırk, renk vs. kavramların harmanlandığı kadrolar oluşturmakta, uluslararası futbol transfer piyasası devasa bir şekilde büyümektedir. Bu büyüme aşağıda Şekil 8’de gözler önüne serilmektedir.

Şekil 8. yıllara göre transfer sayıları ve 2017 transfer dönemi (http 6)

FIFA 2018 yılı Küresel Transfer Piyasası Raporuna göre 2011 yılında uluslararası oyuncu transfer sayısı 11.882 iken bu sayı 2017 yılında 15.624 e ulaşmıştır. Oyuncu transferindeki grafik 7 dönemde de sürekli bir artış göstermiştir. 2017 yılında yapılan 15.624 transferin %65,5’i yeni oyuncu transferi olmuştur. Bu sayıyı %13,1 ile oyuncu kiralama %13,0 ile sözleşme yenileme ve %8,4 ile de kiralık giden oyuncuların geri dönüşleri için yapılan sözleşmeler oluşturmuştur. Yapılan transferler en çok 3.605 transferle Temmuz ayında gerçekleşmiştir. Ağustos ayında ise bu rakam 3.245’e düşmüştür. Kulüplerin yaz transfer dönemini büyük bir yoğunlukla geçirdiği düşünülmektedir.

Şekil 9. Ülke takımlarına göre yeni transfer yüzdeleri (1 Ekim 2017) (http 7).

Takım bünyesini yenilemede Portekiz Primeira Ligi ekipleri % 57,6 ile ilk sırayı almışlardır. Ülkemiz ise %51,8 ile 6. sırada kendisine yer bulmuştur. Ölçeğin diğer ucunda % 30,9 oranla en istikrarlı takımlara sahip olarak görülen Alman Bundesliga ligi bulunmaktadır.

Bundesliga'yı kadro istikrarı sıralamasında % 33,3 oranla İngiltere Premier Ligi izlemektedir. Zaman geçtikçe istikrar, az sayıda ligin ve kulübün karşılayabileceği bir lüks haline gelmiştir. Yeni oyuncu transferindeki bu cömertlik özelde ülke kulüplerine genelde ise futbol ekonomisine büyük etkilerde bulunmuş birçok kulüp FIFA finansal fairplay çerçevesi kapsamında bazı hayati kararların kurbanı olmuşlardır. Kadro istikrarının öneminin altyapı eğitimi ve oyuncu yetiştirme politikasını doğrudan etkilediği düşünülmektedir. Kadro istikrarı ile başarı arasındaki ilişki ise aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

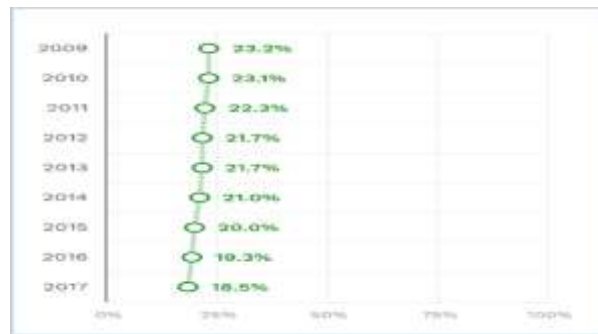
Şekil 10. Kendi liglerinde şampiyon olan takımların sezon başında yaptıkları transfer yüzdeleri (1 Ekim 2017) (http 7)

2009 ve 2017 arasında kendi liglerinde şampiyon olan takımların kadro yapıları incelendiğinde kadro istikrarı ve başarı arasındaki ilişki gözler önüne serilmektedir. La liga şampiyonları sezon başında kadrolarına %20,8 oranında yeni oyuncu transferi yaparak istikrarlı bir görüntü çizmişler nitekim

sezon sonunda da şampiyonluk ipini göğüslemişlerdir. Ülkemizde şampiyon olan takımlar ise sezon başında kadrolarına %37,2'lik yeni oyuncu transferi ekleyerek sezona başlamışlardır. Artan istikrarsızlığı sınırlamak için, futbolun yönetim organları hem ulusal hem de uluslararası takımlar arasındaki değişim gösteren finansal boşluklara karşı hareket etmelidir. Ayrıca hem transfer piyasasında hem de kulüp yönetim seviyelerinde yolsuzlukla mücadele edilmelidir. Bununla beraber takımların kendi altyapısına yönelimlerinin sağlanması oyuncu sözleşme sürelerinin düzenlenmesi ve futbol araçlarına ilişkin düzenlemelerin güçlendirilmesi gibi tedbirlerin alınması düşünülmektedir.

Yerli ve milli sermayeden uzaklaşma transfer düzensizliğini tetiklemiş küresel ekonomi ve futbol gösteri rekabeti istikrarsızlığın başlıca sebebi haline dönüşmüştür. Nitekim bu durum üretme ve pazarlama anlayışını ötekileştirmiş ve 'yetiştirilmişler' diye adlandırılan oyuncu gruplarının güçlü sermayelere karşı önemsizleşmelerine sebep olmuştur.

Aşağıdaki şekil kulüp altyapılarındaki oyuncuların yıllar içerisindeki istikrarsızlığın ve para karşısındaki kayboluşun göstergesi niteliğindedir.

Şekil 11. Yıllara Göre Alt yapıda yetişen oyuncuların kendi takımlarında şans bulma oranları (1 Ekim 2017) (http 8)

Değerlendirme 15 ile 21 yaşları arasında en az üç sezonu yetiştikleri takımlarda geçiren oyuncuları kapsamaktadır.

2009 ve 2017 yılları arasında, takımların kendi altyapılarından yetiştirip A takım içerisinde şans verdikleri oyuncuların oranı %23,2'den %18,5'luk yeni bir rekor seviyeye gerilemiştir. Bu ardışık düşüşün sekizinci yılıdır. Bu bulgu, futbolcuların hareketliliğinin artış göstermesinin yanı sıra, öz sermaye ile futbol dünyasına kazandırılması hedeflenen oyuncuların istihdamını teşvik etmek için uygulamaya konan önlemlerin etkisizliğini de kanıtlar niteliktedir.

Şekil 12. Ükelere göre altyapıda yetişen oyuncuların kendi takım kadrolarında şans bulma oranı (1 Ekim 2017) (http 8)

Şekil 12'ye göre en yüksek orana sahip ülke %33,4 ile Slovakya olurken ülkemiz %6,8 ile 31 ülke arasında son sırada yer almaktadır. Türk futbolu gelişim hareketinin en önemli mihenk taşı olarak

görülen öz kaynaklara yönelim ve öz kaynaklardan faydalanma arzusu altyapı-A takım paylaşımının minimal seviyelerde ilerlemesi ile verimsizliğini gözler önüne sermektedir. Öz kaynaklardan yararlanmama transfer rekabetindeki yarış, yabancı oyuncu fenomenliği ve görsel şov beklentisi Türk futbol ekonomik kaynaklarını da en aza indirmiştir.

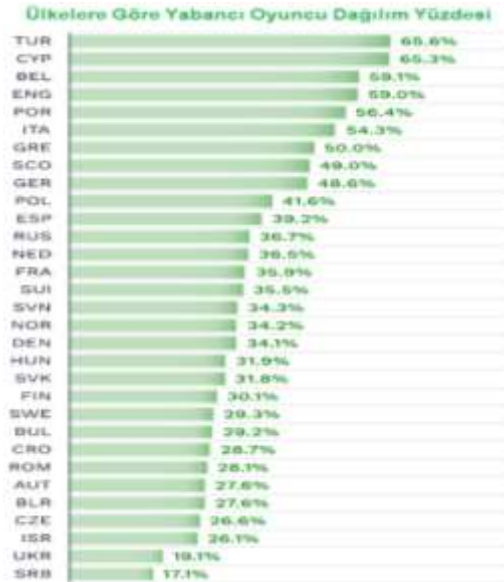
Küresel futbol ve milyarlarca ulaşan futbol seyir kitlesi rekabet ortamındaki artışı destekler niteliktedir. Bu destek genelde global futbol takımlarını özeldi ise Türk futbol takımlarını günlük hedefler kısa vadeli planlama ve proje üretimine sevk etmektedir. Seyir kitlesinin sonuç ve görsel şov beklentisi futbol kulüplerinin hızlı hareketinde büyük öneme sahiptir. Nitekim bu durumda özden uzaklaşarak yabancıya kayışı hızlandırmaktadır.

Aşağıdaki şekilde Küresel futbol pazarındaki yabancı oyuncu transfer yüzdeleri bu savı destekler niteliktedir.

Şekil 13. Yıllara göre yabancı oyuncu transfer yüzdeleri (1 Ekim 2017) (http 8)

Söz konusu dönemde, kadrolardaki yabancıların oranı 2011 yılı dışında istikrarlı bir şekilde artmıştır. Bu artış 2009 yılında % 34,7 iken 2017 yılında yeni bir rekor ile % 39,7'ye yükselmiştir. Bu artış aslında 2015-2017 yılları arasında hızlı bir şekilde ilerlemiştir. 2015- 2016 yılları arasında %1'lik bir artış gözlemlenirken 2016-2017 yılları arasında %0,90'lık bir artış gözlemlenmiştir. Bu durum futbol dünyasının küresel pazarda ne kadar hızlı bir büyüme kat ettiğinin göstergesi durumundadır. Ülkelerin bu pazardaki büyüme katkısı ise aşağıdaki gibidir.

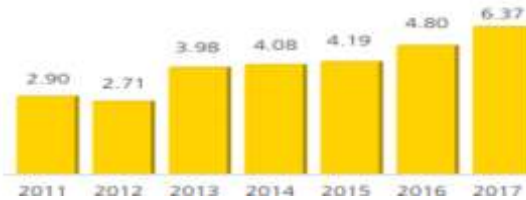
Şekil 14. Ülkelere göre yabancı oyuncu dağılım yüzdeleri (1 Ekim 2017) (http 8).

Türkiye, federasyona kayıtlı oyuncu lisanslarına göre %65,6 oranla 31 ülke arasında en yüksek yabancı oyuncu barındıran ülke konumundadır. Nitekim bu durumu altyapıdan yetişen oyuncuların kendi takımlarında yer bulma oranları da destekler niteliktedir. Bu oran, %17,1 ile Sırbistan'da en az

seviyededir. İngiltere ve İtalya gibi Avrupa ve Dünya futbolunda büyük öneme sahip ülkelerde ise bu oran %50'lerin üzerinde bir görüntü sergilemektedir.

Futboldaki küresel büyüme şüphesiz ekonomik girdi ve çıktıları maksimal seviyede etkilemektedir. Ülkelerdeki sezonsal yabancı oyuncu sayısındaki artış, para hacmindeki büyümeyi ve futbol ekonomisinin küresel bazdaki sermayesel ivmelenmesini gözler önüne sermektedir. Pazar her yıl tahmin edilemez şekilde büyümekte harcamalar sürekli artış göstermektedir. Aşağıda şekil 15'de futbol ekonomik hacminin küresel bazda üstlendiği rolü göstermektedir.

Yıllara Göre Transfer Harcamaları (milyar dolar)

Şekil 15. Yıllara Göre Transfer Harcamaları (http 1).

2011-2017 yıllarını kapsayan bu grafikte görüldüğü üzere; transfer harcamalarında 2012 yılı haricinde sürekli bir artış sağlanmıştır.2011 yılında 2.90 milyar dolarlık bir transfer ağı var iken bu rakam 2017 yılında 6.37 milyar dolara yükselmiştir. Bu yükselişin mimari olan ülkeler hiç şüphesiz transfer rekabetinde kıyasıya yarışmaya devam edeceklerdir. Sportif başarı beklentisinin sonucu olan ekonomik girdi ve çıktılar ülkesel bazlı değişiklik gösterse de rekabet piyasası her zaman kazanım gösterecektir. Her yıl rekabet ortamına ekonomik girdi ve çıktıları artırmakta değerler ve rakamlar pozitif yönde ivmelenmeler göstermektedir. Aşağıdaki şekil 16'da ekonomik girdi ve çıktıların bir önceki yıla göre ne denli artış gösterdiği gösterilmektedir.

2017 yılında bir önceki yıla göre yapılan harcamalar ve Aray Özetleri		2017 yılında bir önceki yıla göre yapılan harcamalar ve Aray Özetleri	
Harcama Yapan 15 Ülke		Edilen Gelir ve Aray Özetleri	
ÜLKE	TOPLAM HARCAMA (DOLAR)	ÜLKE	TOPLAM GELİR (DOLAR)
England	1,643.6 (+19.7%)	Spain	840.4 (+19.7%)
France	859.8 (+31.4%)	Portugal	803.3 (+19.7%)
Spain	730.3 (+19.7%)	England	655.5 (+19.7%)
Germany	721.8 (+19.7%)	France	643.9 (+19.7%)
Italy	654.0 (+19.7%)	Italy	508.3 (+19.7%)
China PR	285.9 (+19.7%)	Germany	483.9 (+19.7%)
Turkey	159.4 (+19.7%)	Brazil	298.8 (+19.7%)
Russia	150.0 (+19.7%)	Netherlands	273.3 (+19.7%)
Belgium	128.0 (+19.7%)	Belgium	215.8 (+19.7%)
Netherlands	96.7 (+19.7%)	Argentina	204.0 (+19.7%)
Portugal	95.8 (+19.7%)	Turkey	102.2 (+19.7%)
Wales	89.8 (+19.7%)	Wales	101.0 (+19.7%)
Mexico	83.7 (+19.7%)	Russia	88.0 (+19.7%)
Brazil	71.9 (+19.7%)	Greece	85.1 (+19.7%)

Şekil 16. Ülkeler ve Transfer gelir gider durumları(http 1).

2017 yılında 1,643.6 milyar dolarla İngiltere dünya transfer borsasında zirveye oturmuştur. İngiliz ekipleri bir önceki yıla göre transfere %19,7 daha fazla para harcamışlardır. Hiç şüphesiz bu artışta Arap ve Rus milyarder başkanların gövde gösterisi yarışları etkili olmaktadır. İngiltere'yi 859,8 milyon dolarla Fransa takip etmiştir. Fransa %314'lük bir artışla tüm dünyada bir önceki yıla göre transfer harcamalarında en büyük oran artışının yaşandığı ülke konumundadır. Bu durumun oluşmasında yaz transfer döneminde yaşanan Mbappe ve Neymar transferleri etkili olmuştur. Bu iki oyuncunun transfer maliyeti 402milyon Euro olmuştur. Transfer harcamalarında 5 büyük ligin ilk beş sırayı alması Avrupa futbol ekonomisini dünyada amiral gemi rolü üstlendiğinin bir kanıtıdır. Türkiye ise 2017 yılında dünya genelinde uluslararası transfere en çok harcama ülkeler arasında 2016 yılına göre % 141.5 ile'lik bir artış ile 7.sırada yer almıştır. Bu yüzdesel artış Fransa ve Hollanda'dan sonra Türkiye'yi en fazla oransal artışın olduğu 3. Ülke konumuna getirmiştir. Türkiye toplamda ise 159,4 milyon dolar harcama yapmıştır.

Takımların oyuncu satışından elde ettikleri gelirler incelendiğinde; 840.4 milyon dolar ile İspanyolların ilk sırada oldukları görülmektedir.2.sırada Portekiz, 3.sırada ise İngiltere yer almaktadır. Bir önceki yıla göre en yüksek oransal karı elde eden ülke ise % 109,5 oran ile İngiltere olmuştur. İngiliz ekipleri yeni transfer ve satış rakam ve yüzdeleri ile hiç şüphesiz transfer piyasasının nabzını tutar niteliktedir.

Yapılan transferlerin sayısı ve ücretleri değişim gösterse de transfer piyasasını elinde tutan ve yön veren takımların Avrupa menşeli olduğu görülmektedir. Aşağıda şekil 17 bu durumu daha net bir şekilde ortaya koymaktadır.

2017 Yılında Ülke Federasyonuna Bağlı Takımların Yapmış Olduğu Toplam Transfer Harcamaları

AFC		CAF		CONCACAF	
Ülke	Harcama (Milyon Dolar)	Ülke	Harcama (Milyon Dolar)	Ülke	Harcama (Milyon Dolar)
China PR	205.9	Egypt	4.9	Mexico	22.7
Japan	37.8	Angola	2.9	USA	88.7
India	86.3	South Africa	2.8	Cuba	0.8
Saudi Arabia	31.9	Tunisia	1.5	Costa Rica	40.1
United Arab Emirates	18.4	Algeria	0.2	Guatemala	40.7
Others	15.2	Others	1.3	Others	40.3
Total	452.2	Total	16.3	Total	153.3

CONMEBOL		OFC		UEFA	
Ülke	Harcama (Milyon Dolar)	Ülke	Harcama (Milyon Dolar)	Ülke	Harcama (Milyon Dolar)
Brazil	31.9			England	1,843.8
Colombia	44.3			France	858.8
Argentina	41.3			Spain	730.3
Paraguay	5.6			Germany	721.8
Ecuador	3.2			Italy	654.8
Others	9.9			Others	182.0
Total	178.9	Total	0.0	Total	5,591.4

Şekil 17. Konfederasyonlar ve bu konfederasyonlara bağlı ülke harcamaları (http 1).

Konfederasyon bazlı harcamalar incelendiğinde UEFA'ya bağlı Avrupa futbol merkezleri 5,591.4 milyar dolar ile küresel futbol ekonomisini domine etmiş durumdadır. Avrupa futbolunun oyu kalitesi seyir zevki, ilgi ve cazibe merkezi oluşu bu durumun oluşmasında başlıca etmenlerdendir. Diğer konfederasyonların toplam harcamaları 801,7 milyon dolar ile sadece UEFA 'ya bağlı ülkelerin toplamına yetişemezken transfer para piyasasını elinde bulundurun İngiltere, Fransa, İspanya, Almanya ve İtalya bu alanda UEFA'yı zirveye taşıyan en prestijli ligler statüsünde yer almaktadırlar.

Şekil 17'de dikkat çeken bir ayrıntı ise Çin ekiplerinin Çin futboluna ivme kazandırma isteği ile yapmış olduğu transfer atağıdır. Bu bağlamda Avrupa ülkelerinden sonra oyuncu transferinde en çok harcama yapan ülke konumuna gelmiştir. Görünüşe göre Çin, futbol popülarite'sinin artışı ve ülke futbol gelişimini transferle sağlama amacı gütmektedir.

Dünyadaki bütün konfederasyonların 2017 yılında toplamda transfere harcadığı para 6,984.5 Milyar dolardır. Transferden elde edilen toplam gelir ise 6,365.9 milyar dolardır. Aşağıdaki şekilde bu gelirlerin detayları yer almaktadır.

2017 Yılında Ülke Federasyonlarına Bağlı Takımların Elde Ettiği Olduğu Toplam Transfer Gelirleri

AFC		CAF		CONCACAF	
Ülke	Gelir (Milyon Dolar)	Ülke	Gelir (Milyon Dolar)	Ülke	Gelir (Milyon Dolar)
China PR	38.9	Egypt	11.8	Mexico	75.9
United Arab Emirates	22.7	South Africa	8.2	Morocco	2.4
Korea Republic	13.5	Morocco	6.8	USA	2.4
Saudi Arabia	7.9	Ghana	6.7	Costa Rica	1.4
Japan	7.0	Nigeria	4.2	Paraguay	1.0
Others	10.0	Others	22.6	Others	0.7
Total	120.8	Total	58.0	Total	84.8

CONMEBOL		OFC		UEFA	
Ülke	Gelir (Milyon Dolar)	Ülke	Gelir (Milyon Dolar)	Ülke	Gelir (Milyon Dolar)
Brazil	238.8			Spain	840.4
Argentina	204.0			Portugal	802.2
Colombia	84.7			England	670.5
Uruguay	50.1			France	543.9
Chile	29.8			Italy	508.2
Others	48.1			Others	1,972.3
Total	679.5	Total	0.0	Total	6,423.6

Şekil 18. Konfederasyonlar ve bu konfederasyonlara bağlı ülkelerin transfer gelirleri (http 1).

Oyuncu satışından elde edilen gelirlerin konfederasyon bazlı incelemesinde; şüphesiz transfer piyasasına yön veren, dünya futbol arenasında lokomotif görev üstlenen Avrupa ülkelerinin bağlı olduğu UEFA açık ara ilk sırayı almıştır. UEFA ülkeleri toplam 5,423.6 milyar dolarla oyuncu satışından en fazla kar elde ülkeler statüsündedirler. Spesifikte ise bu rolde en fazla paya sahip olan ülke 840,4 milyon dolarla İspanya'dır. İspanyayı 803,3 milyon dolarla Portekiz takip etmektedir. En fazla harcama yapan ülkeler arasında İngiltere ilk sırayı almışken burada 655,5 milyon dolarla 3. Sırada yer almıştır. İngiliz takımlarının futbolcu ithalatında futbol ekonomisine en büyük katkıyı sağlarken ihracatta bu başarıyı yakalayamadığı görülmüştür.

3. SONUÇ

Futbolun gün geçtikçe büyüyen bilançosunun en önemli gelir-gider kalemini futbolcu transferleri oluşturmaktadır. Dünya futbol pazarında tüm liglerde her sezon öncesi ve ara dönemlerde birçok futbolcu ligler ve kulüpler arasında yer değiştirmektedir. Değişim ise ithalatçı ve ihracatçı ülke kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda düşünüldüğünde futbolcu ihracatçısı ülke konumunda Brezilya yer alırken Futbol ithalatçısı ülke konumunda da %65,6 ile en fazla yabancı oyuncu transferi ile Türkiye yer almaktadır. Bu durumun doğal bir sonucu olarak altyapıdan yetişen oyuncuların kendi takımlarında şans bulma oranı % 6,8 ile en az Türkiye'dedir. Ülkemiz, üretme - yetiştirme ve pazarlama konusunda Avrupa ülkeleri arasında en gerilerde yer almaktadır.

Küresel büyüme, kitle iletişim, seyir oranları, ekonomi girdi gelecekleri, siyasal ve sosyal yer edinme arzuları futbol takımlarının başarı arzusunu ve sabırsızlığını transferle sağlama zihniyetine itmiştir. Yıllara göre yapılan transfer değişkenliği incelendiğinde transferdeki sürekli artış bu durumu kanıtlar niteliktedir. 2009 yılında oyuncu transfer yüzdesi %36,7 iken 2017 yılında bu oran %44,8 yükselmiştir. Resmi kayıtlara göre 2017 yılında 15.624 oyuncunun transferi gerçekleşmiştir. En fazla oyuncu transferi yapan ülke ise % 57,6 ile Portekiz olmuştur. Kadro istikrarının en iyi korunduğu ülke ise % 30,9 transfer oranı ile Almanya'dır.

Küresel futbol transferi oyuncuların yer değişimini sağlarken hiç şüphesiz Futbol ekonomisinin gelişmesine ve değişim göstermesine de katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda incelemeler yapıldığında 2011 yılında 2,90 milyar dolarlık bir pazar var iken bu pazar 2017 yılında 6,37 milyar dolara yükselmiştir. Yükselişte en büyük payı ise UEFA'ya bağlı ülkeler almaktadır. UEFA ülkeleri toplamda 5.591,5 milyar dolar transfer harcaması yapmışlardır. Bu harcamada aslan payı ise 1.643,6 milyar dolar ile İngiliz kulüplerine aittir. Giderlerin sürekli bir artış göstermesi transferden elde edilen gelirlerin de doğal olarak artışını sağlamıştır. Transferden en çok geliri sağlayan ülkeler, transfer giderlerinde olduğu gibi UEFA ülkeleridir. Transfer gelir sıralaması yapıldığında, sıralamada İspanya 840,4 milyon dolarla ilk sırada yer alırken Portekiz 830,3 milyon dolarla 2. sırada yer almıştır. En fazla oyuncu transferi yapan ülke konumundaki Portekiz bu durumun bir sonucu olarak transferden en çok para kazanan 2. ülke konumuna gelmiştir. Görünüşe göre Portekiz, küresel futbol ekonomisinde İngiltere ve İspanya ile rekabet eder durumdadır.

Futbolda transfer ağlarının incelenmesi, profesyonel oyunun ekonomik coğrafyasının küresel ölçekte anlaşılmasında oldukça faydalıdır. Futbol endüstrisinin hiç şüphesiz Avrupa ve çevresinde zirvede olduğu bir gerçektir. Bu durum Avrupa genel ekonomisine ve futbol ekonomisine pozitif yönde doğrudan bir katkı sağlamaktadır. Madalyonun diğer kısmında ise futbol takımlarının mali çıkmazlarla karşılaşma riskinin yanı sıra hem alt yapı eğitimin gün geçtikçe önemsizleşmesine hem de oyuncuların kendi takımlarında şans bulma oranlarının git gide azalmasına sebep olmaktadır. Kısa vadeli başarı beklentisi, oyun ruhuna ve üretme prensiplerine aykırı hareketlere sebebiyetler vermektedir. Bu durumda birçok oyuncu erken yaşlarda farklı ülke ve kıtalara futbol hayatlarını sürdürebilmek için göç etmektedirler. Göç ile birlikte kültürel etkileşim ve sosyal algılardaki değişimler hiç şüphesiz kaçınılmaz bir hal almaktadır. Temel soru ise profesyonel futbolun güvenilirliğini ve ülkelerin çoğunda sürdürülebilir kalkınmayı tehlikeye atmadan bu sürecin ne kadar

ileri gidebileceğini kestirebilmektir. Bu bağlamda bu çalışma, küresel futbol değerleri ve ekonomisinin transfer bileşeni ile nasıl bir etkileşim halinde olduğunu gösterir bir kanıt niteliği taşımaktadır.

KAYNAKÇA

Boniface, P.(2007). Futbol ve küreselleşme (Çev.: İsmail Yerguz), NTV Yayınları, İstanbul

Güngör, A. (2014). ‘Futbol endüstrisinde sportif başarı ile finansal performans arasındaki ilişkinin analizi ve Türkiye uygulaması’, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1, 16-36.

http 1: https://www.fifatms.com/wp-content/uploads/dlm_uploads/2018/01/GTM_2018.pdf (Erişim Tarihi:29/04/2018 15:38)

http 2: <http://www.football-observatory.com/> (Erişim Tarihi: 15/11/2017 18:47)

http 3: <http://www.football-observatory.com/IMG/sites/mr/mr25/en/> (Erişim Tarihi:29/04/2018 22:23)

http 4: <http://www.football-observatory.com/IMG/sites/mr/mr29/en/> (Erişim Tarihi:29/04/2018 22:28)

http 5: <http://www.football-observatory.com/IMG/sites/mr/mr31/en/> (Erişim Tarihi:29/04/2018 22:34)

http 6: <http://www.football-observatory.com/IMG/sites/mr/mr32/en/> (Erişim Tarihi:30/04/2018 29/04/2018 16:45)

http 7: <http://www.football-observatory.com/IMG/sites/mr/mr33/en/> (Erişim Tarihi:12/05/2018 22:38)

http 8: <http://www.football-observatory.com/IMG/sites/mr/mr34/en/> (Erişim Tarihi: 12/05/2018 23:01)